

Gotland, Visby, Triangeln 1 och 2

– Antikvarisk dokumentation

Uppförd av Sandra Såger

Innehållsförteckning

Förord	2
Inledning.....	2
Skydd och bestämmelser	2
Historik.....	3
Kvarteret.....	3
Byggnad A – Triangeln 1:1	5
Byggnad B – Triangeln 1:2	7
Byggnad C – Triangeln 1:3	8
Triangeln 1:4	9
Byggnad E – Triangeln 2:1	9
Byggnad D3 – Triangeln 2:2	10
Byggnad D2 – Triangeln 2:3	10
Byggnad D1 – Triangeln 2:4	11
Ägarlängd Triangeln 1	11
Ägarlängd Triangeln 2	12
Sammanfattning av dendrokronologiska undersökningen.	13
Dagsläget – Okulär besiktning, Byggnadsbeskrivningar	13
Byggnad A.....	13
Byggnad B.....	17
Byggnad C.....	21
Byggnad D1.....	22
Byggnad D2.....	24
Byggnad D3.....	25
Byggnad E	26
Kulturhistorisk värdering	31
Källor/Referenser	31
Bilaga 1 – Byggnadsminnesförklaringar	32

Foto på framsida: Sandra Såger

Förord

Dokumentationen gäller kvarteret Triangeln i Visby. Kvarteret innefattar två fastigheter Triangeln 1 och Triangeln 2. Det finns sedan 1980-talet en tidigare dokumentation av kvarteret, som gjordes inför en omfattande ombyggnad och restaurering av hela kvarteret som genomfördes 1986-87. Denna dokumentation syftar till att täcka in dagsläget i kvarteret men också samla tidigare spridd information.

Dokumentationen är uppförd av Sandra Såger, praktikant på Länsstyrelsen.

Inledning

Kvarteret Triangeln är beläget i Visby innerstad. Ett mindre kvarter med formen av en triangel mellan Hästgatan, Smittens Backe och Södra Kyrkogatan.

Bild 1 Urklipp ur karta över Visby innerstad, Byggnadsordningen för Visby innerstad s.13

Kvarteret har ett läge i staden på tre väldigt populära stråk.

Skydd och bestämmelser

Båda fastigheterna skyddas som byggnadsminnen enligt 3 kap. KML (se Bilaga 1 – Byggnadsminnesförklaringar) det är dock inte alla byggnader inom kvarteret som skyddas. Hela Visby innerstad skyddas även av 2 kap. KML som fast fornlämning, som kategori stadslager. Alla markingrepp på fastigheten är därmed tillståndspliktiga.

Det finns också ett skydd genom detaljplanen för Visby innerstad som kräver förhöjd bygglovsplikt och byggnadsordning upprättad av Region Gotland, samt av varsamhetskravet i PBL.

Fastigheten ingår också i riksintresse för kulturmiljövården.

Visby innerstad är Världsarv enligt Världsarvskonvention UNESCO

Historik

KVARTERET

Kvarteret finns inritat på kartan redan 1646, men det går att härleda kvarteret längre tillbaka än så. Två byggnader i kv. Triangeln är än idag av medeltida härkomst. Redan under medeltiden var kvarterets placering nära stadskärnan strategisk. Placeringen mellan stadens två viktigaste infarter ner mot Stora Torget, Österport och Söderport. Troligtvis var kvarteret även under medeltiden fullt bebyggt både av sten- och träbebyggelse.¹

Kvarteret är beläget precis på klintkanten vilket leder till att det finns stora höjdskillnader inom kvarteret. Under medeltiden fanns vid Wallers Plats den enda passagen där det gick att passera klintkanten inom murarna. Adelsgatan tros ha varit den viktigaste infartsvägen i Visby som under medeltiden sträckte sig ända fram till Stora Torget. I senare tid har den sista sträckningen fram till torget döpts om till Södra Kyrkogatan.² Den lilla öppna platsen norr om torget kallades under 1700-talets mitt för Schonfeldts plats.³

Tidigare benämning på kvarteret var Klinterotens tredje kvarter, tomt 41 och 42⁴

Mellan fastigheterna fanns tidigare en gränd, detta syns tydligt i en karta från 1646. Gränden har förmodligen gått på gränsen mellan fastigheterna Triangeln 1 och 2. Förmodligen har gränden fortsatt även på andra sidan Smittens Backe upp över klinten.⁵ Gränden kan ses i Meiers karta från 1646, men finns inte med i Schilders karta från 1697. Däremot finns det på den kartan en utritad gränd upp mot klintkanten på andra sidan Smittens Backe.

Sedan 1700-talet har kvarteret omfattats av två fastigheter, sedan 1800-talet har dessa haft samma utformning som dagens fastigheter. Under 1700-talet tillkom kvarterets två största byggnader. Den exteriör som kvarteret visar i dag har till största del tillkommit under 1800-talet. Dock genomgick kvarteret en stor förändring under 1980-talet då bebyggelse längs Södra Kyrkogatan revs och det byggdes nya bostadshus som anpassades till miljön.⁶ Den södra delen av kvarteret har i stort sett haft samma utformning sedan 1697 års karta, då det på fastigheten fanns en byggnad uppförd i trä med tillhörande lada och stall. Från 1785 års husklassifikation får vi reda på att fastigheten då inkluderade: ett trähus, ett brygghus, ett källarhus, en lada och ett fähus samtliga med tegeltak. Den byggnad

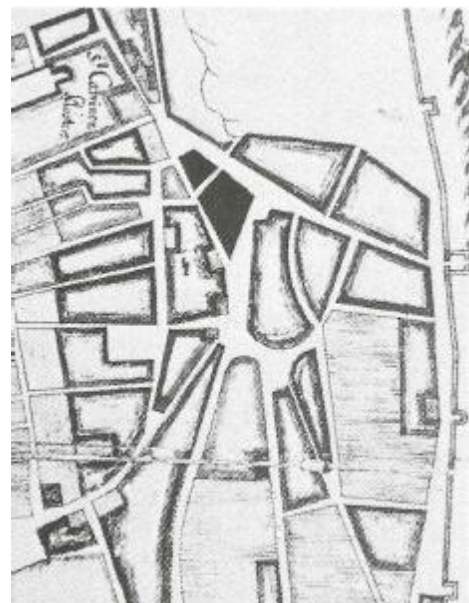

Bild 2 Meiers karta från 1646

¹ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 203

² Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 159

³ Per Jyllnor, *en byggnadshistorisk inventering av kv. Triangeln 1 och 2, 3kv. Klinterroten 41 och 42*, Gotlands fornsal i nov 1984, s.16

⁴ Per Jyllnor, *en byggnadshistorisk inventering av kv. Triangeln 1 och 2, 3kv. Klinterroten 41 och 42*, Gotlands fornsal i nov 1984

⁵ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 159

⁶ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 203

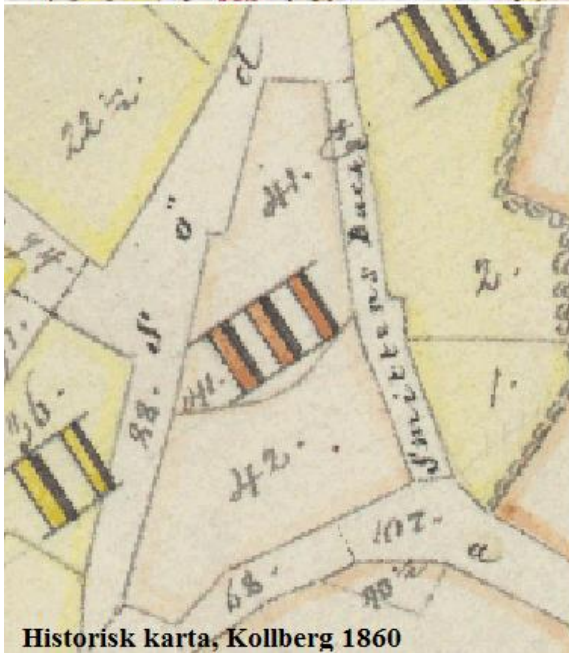
som beskrivs som trähus är Byggnad E - Triangeln 2:1, och källarhuset är Byggnad D2 – Triangeln 2:3

Historisk karta, Schilder 1697

Historisk karta, Fineman 1748

Historisk karta, Kollberg 1860

Historisk karta, Börring 1906

Bild 3 Kartor från Region Gotland

1987 blev interiörerna i byggnad E skyddade enligt BM-förklaring samt byggnad A
1996 blev byggnad B BM-förklarad av ett beslut samt D1, D2 och exteriörerna av E skyddande i ett ytterligare beslut.

De markerade byggnaderna på följande karta är byggnadsminnesförklarade i tre olika beslut som Länsstyrelsen tagit 1987 respektive 1996.

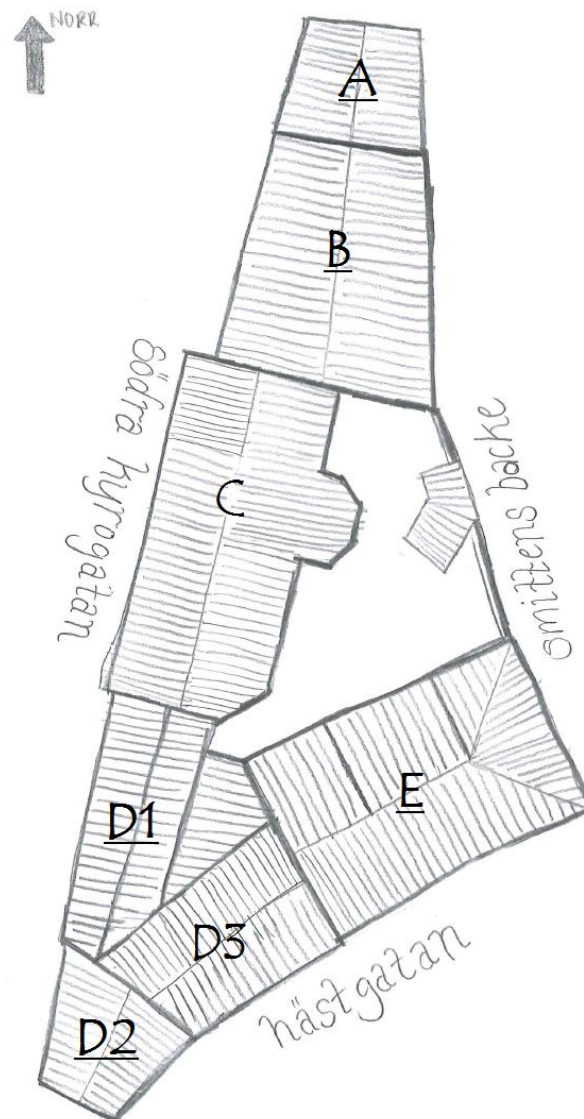

Bild 4 Planskiss, Sandra Såger. Understruckna är byggnadsminnesförklarade byggnader.

BYGGNAD A – TRIANGELN 1:1

Byggår: 1200-talet

Enligt Schilders kartas tomtbeteckning så utgjorde Triangeln 1:1 en tomt (nummer 9), som innehöll ett stenhus med gårdsrum.⁷ I den norra delen av kvarteret ligger Triangeln 1:1, ett encelligt magasinshus bevarat i sin fulla volym. En källarvåning med stickkupigt tunnvalv, två våningar från markplan där den övre våningen har ett spetsbågigt tunnvalv med genomgående bjälkar. Ursprungligen har det inte funnits någon internkommunikation i byggnaden. Källarvåningen nådes från Södra Kyrkogatan, ingång till första våningen tros ha varit från gaveln mot torget, trots att den då kolliderade med övre plans lastningsvägar. Till andra våningen har man troligtvis kommit via en svalgång längs Södra Kyrkogatan, som idag

⁷ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 203

finns rekonstruerad, dock utan dess trappa. Den andra våningen med sitt spetsbågiga tunnvalv är uppdelad i två våningar med ett bjälklag i valvet, troligtvis är uppdelningen ursprunglig.⁸ Denna övre våning i valvet har endast varit åtkomligt från insidan via en stege från det andra planet.

I byggnaden finns det spår efter en äldre trappa som tros ha tillkommit under 1800-talet. Det är också då ingången från Smittens Backe tros ha öppnats upp. Den har haft en annan sträckning än den trappa som finns i byggnaden i dag. Dagens trappa tillkom under 1920-talet och sträcker sig längre upp i byggnaden och har brutit sig genom valven. Innan någon av trapporna tillkom huset har det också funnits passager mellan byggnad A och B.⁹

Troligen har byggnaden haft en period då den stod utan användning och genomgick en renovering under 1600-talet.¹⁰ Eldstaden som före ombyggnaden på 1980-talet fanns i byggnaden var troligen sekundär och bör ha tillkommit vid tiden för byggnadens förändrade användning, då den började brukas som bostad.¹¹

1896 ändrades byggnadsfunktionen från brygghus till mejeri. I samband med detta gjordes också en dokumentation av byggnaden och i anslutning till detta fick fasaden skyltfönster. Även senare har byggnaden genomgått större förändringar. Under 1900-talets första hälft togs det upp större fönsteröppningar i fasaden,¹² troligen efter 1908, då det finns en etsning från det året där byggnaden fortfarande är utan fönster i första planet.¹³

Bild 5 Hus A i olika tider, från vänster: Etsning av Ljungdahl 1908, Foto av Per Jyllnor kring 1986, Foto av Sandra Såger 2017

Sedan 1900-talet har byggnaden inhyst affärsverksamhet av olika slag.¹⁴

^{8 8} Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 163

⁹ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 163

¹⁰ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

¹¹ Per Jyllnor, *en byggnadshistorisk inventering av kv. Triangeln 1 och 2, 3kv. Klinterroten 41 och 42*, Gotlands fornsal i nov 1984, s. 8

¹² Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

¹³ Per Jyllnor, *en byggnadshistorisk inventering av kv. Triangeln 1 och 2, 3kv. Klinterroten 41 och 42*, Gotlands fornsal i nov 1984, s. 8

¹⁴ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

Under den restaurering som hela kvarteret genomgick under 1987-88, så restaurerades även byggnad As fasad. Man återgick till ett mer ålderdomligt uttryck då flera fönsteröppningar sattes igen, korsvirkesgaveln togs fram och fasaden fick ny puts. Också källaringången öppnades åter upp och loftgången återskapades.¹⁵

Bild 6 Hus A västra fasaden, från vänster Skiss - medeltida rekonstruktion av Jyllnor, Ritning av Bj-konsult 1984, Foto av Sandra Såger 2017

BYGGNAD B – TRIANGELN 1:2

Byggår: 1700-talets andra hälft

Enligt Schilders karta 1697 så fanns på Triangeln 1:2, som i kartan benämns som tomt nummer 75, ett trähus. 1785 finns inte denna byggnad omnämnd i tomtbeskrivningen utan då endast ett stenhus med tegeltak alltså byggnad A. Byggnaden har dock medeltida murverk både i källarvåningen och i första våningen.¹⁶ Troligtvis är också eldstaden i huset östra del en lämning från det medeltida gavelhuset.¹⁷ Det har under medeltiden funnits ett medeltida stenhus på platsen då det finns lämningar kvar från detta i den nuvarande byggnaden. Hur långt upp i byggnaderna resterna sträcker sig är dock svårare att bedöma. Det medeltida huset var troligen högre än byggnad A och hade gavel mot gatan¹⁸ (se byggnad 2 i bild 7). Fastigheten köptes under 1700-talet av skräddare Lars Källström, troligen var det han som lät uppföra byggnaden.¹⁹ Källström köpte fastigheten 1746.²⁰ Entrén till 1700-talsbyggnaden (B) är belägen mot Smittens Backe, som under 1700-talet börjat få en större betydelse än tidigare. Trappan som ligger i byggnadens sydöstra hörn är original och byggnadens planlösning ses till stor del som ursprunglig. Exempelvis de parادلägenheter som finns i andra våningsplanet²¹

¹⁵ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

¹⁶ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

¹⁷ Per Jyllnor, *en byggnadshistorisk inventering av kv. Triangeln 1 och 2, 3kv. Klinterroten 41 och 42*, Gotlands fornsal i nov 1984, s. 8

¹⁸ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 163

¹⁹ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 164

²⁰ Per Jyllnor, *en byggnadshistorisk inventering av kv. Triangeln 1 och 2, 3kv. Klinterroten 41 och 42*, Gotlands fornsal i nov 1984, s. 9

²¹ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 163

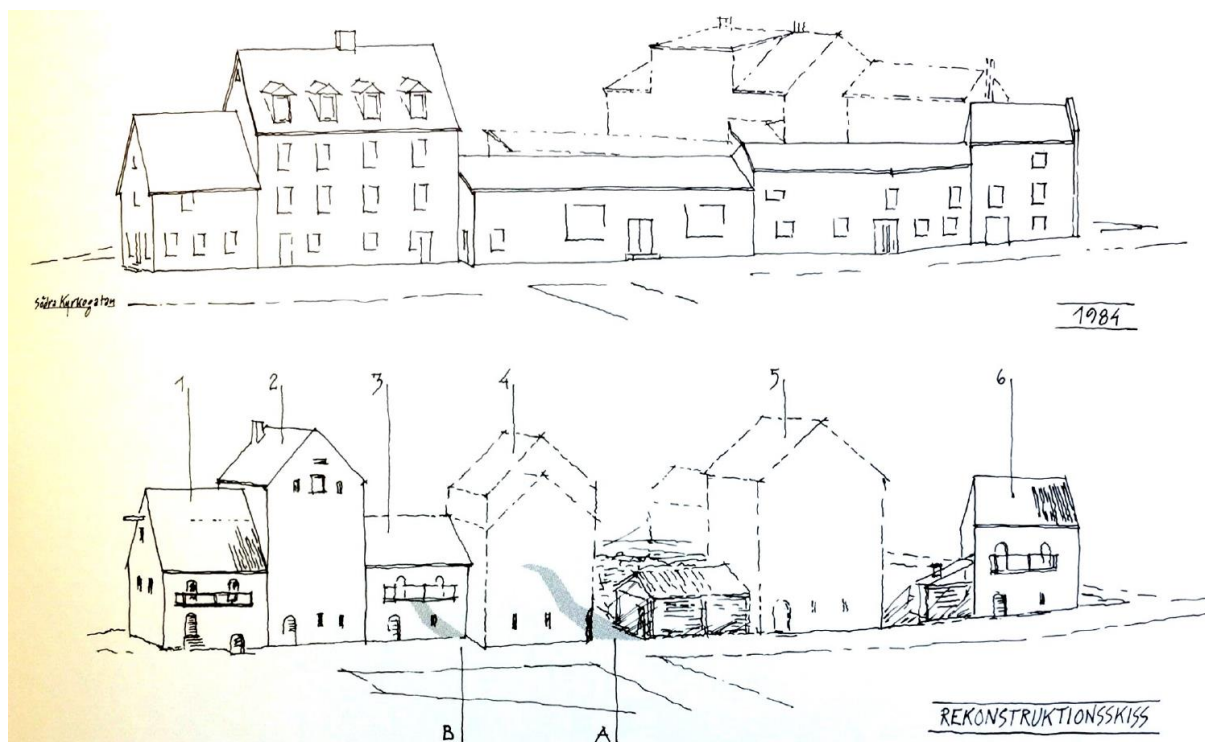

Bild 7 Skiss av Per Jyllnor, 1986. Den övre längan är kvarteret triangeln som det såg ut 1984, den nedre är en rekonstruktions skiss på hur kvarteret skulle kunnat vara bebyggt under medeltiden. B och A är alternativ där gränden skulle gått. Mer troligt läge B

1855 fick byggnaden ny ägare, kapten C.P. Classon och genomgick därefter en större renovering.²² Det är från den som byggnaden fick dagens fönster, listverk, innerdörrar och kakelugnar. Under senare delen av 1800-talet så förändrades också byggnadens funktion på samma sätt som byggnad A då de gick från bryggeri till mejeri. Tre år tidigare blev även vindsvåningen inredd och fönsterkupor togs upp i taket.²³ Vid sekelskiftet 1800/1900 öppnades två portar med tillhörande skyltfönster i den västra fasaden, uppdelat på två tillfällen.²⁴ 1933 försågs byggnaden med vatten och avlopp.²⁵

BYGGNAD C – TRIANGELN 1:3

På platsen där byggnad C idag är belägen fanns innan ombyggnaden av kvarteret 1987-88 ett reveterat bulhus, ett magasin.²⁶ 1988 stod ett nytt bostadshus på plats, ritat av Visby Arkitekt grupp. Den nya byggnaden har formmässigt anpassats till kringliggande bebyggelse.²⁷ Under medeltiden fanns det någonstans en gränd där byggnaden nu är placerad. Under det bulhus som fanns på tomten innan nybyggnaden så dokumenterades medeltida källare, som hade inkluderats i bulhuset. Denna källare skulle kunna vara lämningar från en större medeltida byggnad med gavel mot gatan (se skiss i bild 7, hus nr 4) Bulhuset fick 1921 ett annat utseende än tidigare då bjälklaget höjdes och huset fick ett pulpettak. Detta till följd av

²² Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 163

²³ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

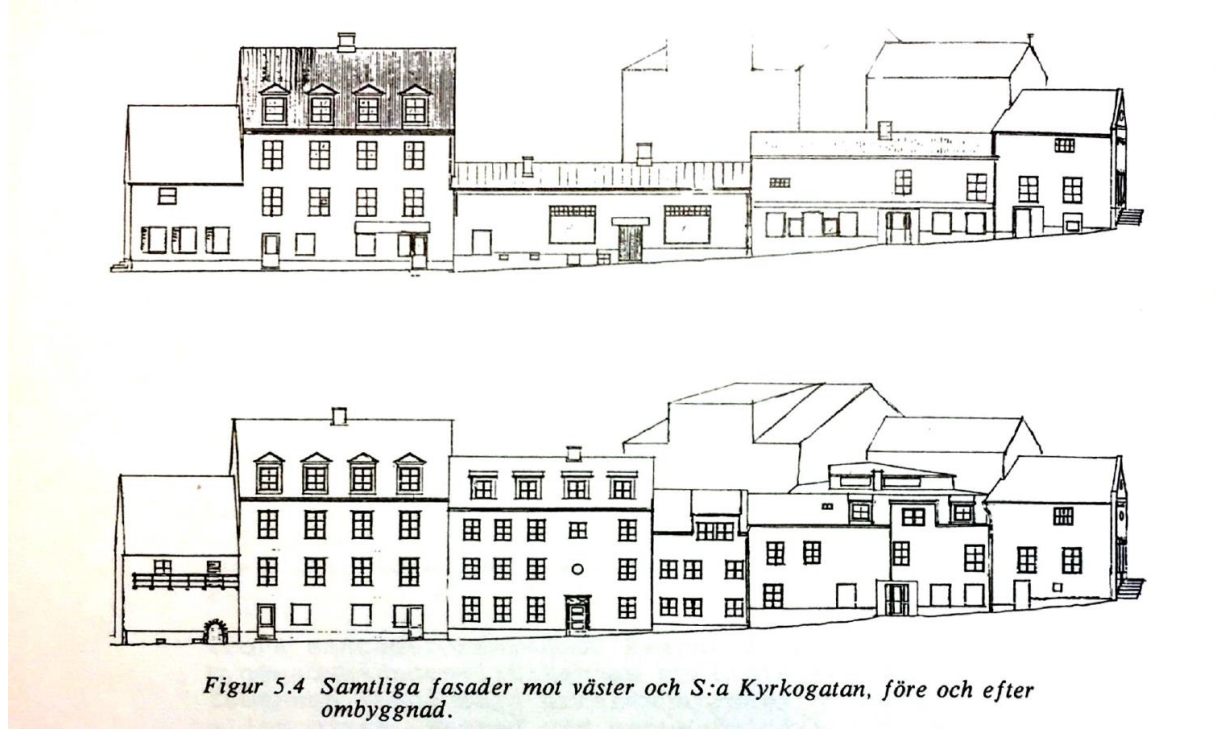
²⁴ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

²⁵ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 163

²⁶ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 166

²⁷ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 205

att GotlandsPosten gjorde om magasinet till deras lokaler.²⁸ Sammanbyggt med bulhuset fanns det också en uthuslänga med dass och vedbodas som byggdes 1903.²⁹

Figur 5.4 Samtliga fasader mot väster och S:a Kyrkogatan, före och efter ombyggnad.

Bild 9 Fasadritning över byggnaderna längs Södra Kyrkogatan för och efter ombyggnaden 1987-88

Bild 8 Skiss av Per Jyllnor 1986, 1750-talets karolinerstil överst, 1897 exteriöra förändringar

TRIANGELN 1:4

Gårdshus för sopor och cykelförvaring uppförd 1986 av Visby Arkitektgrupp³⁰

BYGGNAD E – TRIANGELN 2:1

Byggår: 1700-talets andra hälft

Byggnaden finns dokumenterad i bouppteckningen från 1753. Antagligen var det borgmästare Nils Schmidt som lät bygga det praktfulla huset i trä. Vid tiden för uppförandet var huset i karolinsk stil.³¹ Byggnaden är ihopbyggd med det medeltida huset i södra änden av fastigheten, byggnad D2,³² och en del av trästommen tros vara från 1600-talet. De delar av byggnaden som har anor från 1600-talet har också

Bild 13. 1750-talshusets ursprungliga utseende mot Fläsgatan (överst). Husets utseende 1984, exteriören förändrad 1897 (nederst). Teckning Per Jyllnor.

²⁸ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 168

²⁹ Per Jyllnor, *en byggnadshistorisk inventering av kv. Triangeln 1 och 2, 3kv. Klinterroten 41 och 42, Gotlands fornsal* i nov 1984, s.10

³⁰ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Länsmuseet på Gotland, 2002, s. 205

³¹ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 169

³² Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 169

bevarade målningar, troligtvis av Johan Bartsch d ä eller d y.³³ Andra delar av byggnaden har bevarade 1700-tals tapeter. Axel Fahlström blev ny ägare till huset 1893, byggnaden fick då genomgå större förändringar: till exempel så höjdes fasaden och fönstren förstorades, det tillkom också nya takkupor med dagens utformning samt att huset utsmyckades med gesims.³⁴ Det är då också troligt att bottenvåningen inhyste någon form av butikslokal.³⁵ Under 1900-talet tillkom också i byggnaden skyltfönster till butikslokalen, vilka sattes igen när man återgick till ett äldre 1800-tals utseende under ombyggnaden av kvarteret 1987-88.³⁶

BYGGNAD D3 – TRIANGELN 2:2

Byggår: 1986

Huset byggdes i samband den stora ombyggnaden av kvarteret 1987-88 och smälter väl in i miljön med sitt historiska uttryck.³⁷ Tidigare fanns det också en byggnad som sammanlänkade byggnad D2 med byggnad E, det var en reveterad träbyggnad över en tidigare stenkällare.³⁸

BYGGNAD D2 – TRIANGELN 2:3

Byggår: Medeltida

Byggnaden i kvarterets södra hörn är av medeltida ursprung men har i olika omgångar blivit kraftigt ombyggt. Det finns i grunden upp till första våningen medeltida murar kvar.³⁹ Byggnaden har troligtvis varit en tornbyggnad under medeltiden men benämns även som källare. Byggnadens bjälklag och valv är yngre. Från 1800-talet användes byggnaden till vinkällare. Samtidigt som Byggnad E fick sitt 1800-tals utseende så gjordes också en ombyggnad av byggnad D2 som då fick sitt nuvarande utseende med kraftigt ornamenterad fasad i nygotik.⁴⁰ 1910 tillkom första våningens stora skyltfönster. Vid

kvarterets stora ombyggnad 1987-88 fick fasaden ett mer ålderdomligt uttryck med ny kalkputs och ny dörr.⁴¹

³³ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 205

³⁴ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 205

³⁵ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 169

³⁶ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 205

³⁷ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 206

³⁸ BJ-konsult AB, *Dokumentation och inventering 1984, 1984*, s.64

³⁹ **BM_FÖRKLARINGEN**

⁴⁰ Per Jyllnor, *En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby*, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986. s. 168

⁴¹ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 206

Bild 10 Fasaden i söder hus D2, Från vänster, ritning av vinkällaren 1877, Foto av Per Jyllnor kring 1986, Foto av Sandra Såger 2017

BYGGNAD D1 – TRIANGELN 2:4

Byggår: 1800-tal

På ett medeltida murverk i källarvåningen står en byggnad som blivit föremål för många ombyggnader. 1908 byggdes byggnaden på med en våning, 1920 fick byggnaden en ny entré mot Södra Kyrkogatan samt att det tillkom fönster. 1928 tillkom ytterligare nya fönster i fasaden. 1986 tillkom det också takkupor i taket mot gatan. Nu byggdes också husen i Triangeln 2 samman med denna byggnad. 1988 skedde en kraftig modernisering av byggnaden.⁴²

ÄGARLÄNGD TRIANGELN 1

Årtal	Ägare	Kommentar
1697	Clas Holst	Enligt Schilders karta
1718	Säljare: Johan Burmeister, ingengör Köpare: Eberhard Anton Ekholtz, perukmakare	
1746	Säljare: Anna Gertrud Ekholtz, änka e. perukmakare. Köpare: Lars Källström, skräddare	Källström uppförde troligtvis byggnad B
1785	Säljare: Lars Källström, skräddare Köpare: Mauritz Stengård, sadelmakare	
1830	Mauritz Stengård, sadelmakare	
1855	C.P Classon, kapten, bryggare	
1885	C.P Classon, major	
1895	O.E Jacobsson, litteratör	
1930	Oskar Stein	
1948	Telma Stein	

⁴² Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Länsmuseet på Gotland, 2002

1960 Peter Stein
1983 ?
Riksbyggen?

ÄGARLÄNGD TRIANGELN 2

Årtal	Ägare	Kommentar
1697	Nils Weiland	Kv. 75 enligt Schilders karta
1967	Nils Schmidt	Kv. 76 enligt Schilders karta
1753	Nils Schmidt, borgmästare	
1790	Säljare: Margareta Catharina Edmarck Köpare: Patric Strutzenbecker, kornobefallningsman	
1794	Säljare: Patric Strutzenbecker, kornobefallningsman Köpare: Timotheus Segerdahl, handlare	
1830	Timotheus Segerdahl, handlare	
1845	L. Stenberg, överste löjtnant	
1875	L. Stenbergs sterbhus	dödsbo
1885	Carl Stenberg, konsult	
1895	Axel Fahlström, handlare	
1926	Nils Larsson i Klinte	
1928	K. Rickner, fanjunkare, Klinte	
1960	Stengård	
1983	?? Riksbyggen?	

DOKUMENT OCH TILLSTÅNDSÄRENDEN HOS LÄNSSTYRELSEN

1984	BJ konsult AB	Dokumentation och inventering
1986	Per Jyllnor	Inventering av kv. Triangeln 1 och 2 i Visby
1986-02-07	Jan Utas	Fönsterbesiktning
1986-02-10	Riksbyggen	Bygglovsansökan skickas till byggnadsnämnden för kvarterets genomgripande ombyggnad/renovering/restaurering
1987-03-23	Dnr 396-184-87	Ragu genomför dendrokronologiska undersökningar av kvarterets byggnader
1987-12-07	Dnr 392-1228-87	BM-förklaring A-huset och interiörer i E-huset
1996-06-12	Dnr 221-3210-95	BM-förklaring byggnad B
1996-06-12	Dnr 221-3224-95	BM förklaring byggnaderna D1, D2 och E

2002-02-20	Dnr 432-758-02	Tillstånd om invändiga förändringar i byggnad A källarum
2007-12-10	Dnr 432-6545-07	Tillstånd till ändring i Triangeln 1 interiört
2008-05-14	Dnr 432-2233-08	Tillstånd till ändring
2013-12-23	Dnr 432-2502-13	Tillstånd om ändring i o m installation av bredband
2016-01-14	Dnr 432-3491-2015	Tillstånd om restaurering av fasaderna i BM Triangeln 1 och 2

SAMMANFATTNING AV DENDROKRONOLOGISKA UNDERSÖKNINGEN.

<i>Byggnad</i>	<i>Årtal</i>	<i>Kommentar</i>
Hus A	1655-1488 1628-1467	Enligt proven kan man tolka att de byggnadsdelar som proven togs av har använts kring 1600-talets mitt
Hus B	1729-1609 1722-1609	Material från 1700-talets början.
Hus C (bulhusets på hus C placering)	1839-1650	-
Hus E	1602-1516 1602-1505 1653-1505 1655-1508 1645-1477 1657-1501 1658-1495 1658-1483 1658-1512	Verifierar att det finns delar i 1700-talsbyggnaden som är från 1600-talet.

Dagsläget-okulär besiktning, Byggnadsbeskrivningar

Det som finns upptaget i beskrivningarna är sådant som funnits möjligt för ett besök på plats. Övriga delar, främst interiörer i privata lägenheter, kommer inte att finnas med i beskrivningen. De invändiga besöken gjordes i samband med Länsstyrelsens tillsyn mars 2017. Inga djupa färganalyser har gjorts samt att inga material.

BYGGNAD A

Exteriört

Det exteriöra utseendet är idag präglad av 1980-talets ombyggnad och restaurering. Den gjordes i syfte att lyfta fram det förgångna medeltida utseendet i byggnaden.

Bild 12 Nocken på hus A. Foto: Sandra Såger

Bild 11 Fasad mot Södra K yrkogatan, Foto Sandra Såger

Tak: Byggnaden krönts av ett högt sadeltak med gammalt enkupigt lertegel. Vindskivan i gaveln är i trä och behandlad med tjära. Taket skjuter ut en bit över fasaden på långsidorna men i gaveln går taket i liv med fasaden. På långsidorna skjuter också takstolstassarna ut ur fasaden och är ett medvetet dekorativt element. Dessa bjälkar är rundade. Hängrännan är av trä. Stuprännorna är moderna i svart plåt, med falsade, skarpa vinklar i de nedre delarna.

Bild 13 Detalj på tegeltaket. Foto Sandra Såger, Bild 14 Fasaden mot smittensbacke. Foto Sandra Såger

Fasader: Fasaden är snutputsad med ett kalkbruk. Uppe i gaveln på huset finns synligt korsvirke. Detta är tjärat. Uppe i gavelspetsen finns två små glasade gluggar och under dessa en lastlucka med ålderdomliga gångjärn. I andra våningen finner vi i fasaden mot Södra Kyrkogatan en svalgång. Utmed svalgången finns en liten dörr samt ett fönster. I bottenvåningen är entrén till lägenheten mot Smittens Backe, butikslokalen i bottenvåningen nås från gaveln. Till källaren finns det en nedgång mot Södra Kyrkogatan. Fasaden avslutas mot gatstenen med en kalkstenssockel, där många av kramlorna är synliga, nya kramlor är fästa i hörnstenarna.

Stomme: Kalksten

Fönstren: Alla fönstren har bågar och karmar i samma blågröna kulör, fönstren på gaveln har en osymmetrisk placering i förhållande till varandra. I gaveln sitter ett fönster lite förskjutet till höger i fasaden. På varsin sida om butiksentrén finns det två stora skyltfönster. Mot Södra Kyrkogatan finns det till vänster om källarnedgången två nedsänkta källargluggar, de har samma kulör som övriga bågar och karmar i fasaden men är täckta med obehandlad klöverplåt. Mot Smittens Backe

Bild 15 Detalj skyltfönster. Foto Sandra Såger

finns ett fönster snett ovanför entredörren samt en liten glugg snett ovanför fönstret.

Bild 16 Entrén mot smittensbacke. Foto Sandra Såger, Bild 17 Butiks entrén. Foto Sandra Såger

Entréer: Entrén mot Smittens Backe är indragen i fasaden och i liv med fasaden finns en gallergrind. Dörren har tre speglar och har en röd orange kulör. På gaveln finns entrén till butiken också indragen i fasaden. Man når den med en kalkstenstrappa i fem trappsteg, till vänster finns det ett räcke i smidesjärn. Dörren har ett glasöverstycke och fyra listramar på den undre delen, dörren öppnas med ett draghandtag. Dörren har en röd kulör. Mot Södra Kyrkogatan finns det en port till källaren, som nås genom en brant trappa i 9 steg varav de sju nedre är i kalksten och de två övre är gjutna. Nedgången ramas in med ett valv där omfattningen har putsats för att skilja sig från fasaden. Ett bislag (små murar) ramar också in nedgången i gatuplan, dess murar är putsade och kröns utav kalksten.

Övrigt: På fasaden mot Södra Kyrkogatan sitter en plakett⁴³. I nock ut mot gatan finns ett vindflöjel i järnsmide. Ovanför ingångarna i fasaden finns emaljskyltar med vit bakgrund och blå siffror.

Interiört

Lägenheten: upptar de övre delarna av byggnaden, både andra våningen och vind. I andra våningen finns bjälklaget med bemålade bjälkar bevarade. Trappan i lägenheten sträcker sig upp i två plan och är placerad i hörnet av byggnaden mot Smittens Backe och byggnad B, trappan bryter genom valvet i dess övre del. Upp till vinden blir utformningen mer utav en spiraltrappa. I det stora rummet i andra våningen finns ett stort rum ut mot gaveln. Det är öppet i två våningshöjder, det finns alltså inte kvar något av bjälklaget förutom de bemålade bjälkarna.

⁴³ Ombyggnaden 1988 belönades med utmärkelsen Europa Nostra.

Bild 18 Rummet, bemåladebjälkar och bullvägg. Foto Sandra Såger, Bild 19 Vy i rummet mot norr. Foto Sandra Såger

Ett litet loft har dock inretts i den bakre delen av rummet emot B-huset. Under loftet finns ett litet pentry och toalett. Till loftet kommer man med hjälp av en modern trappa från rummet. Rummet är i övrigt putsat och målat i en vit kulör ända upp i valvet. Mellan rummet och trapphuset, pentryt och toaletten finns det kvar en bullvägg. Rummet har två fönster, ett mot Södra Kyrkogatan och ett mot Stora Torget. I det inredda vindsrummet som fungerar som sovrums finns bjälkarna synliga. Mot gaveln har ett litet innanfönster satts på insidan av de två glasade gluggarna, lastluckan som finns i fasaden syns inte från insidan.

Bild 20 Detalj, genombrytning av valvet till följd av trappa till vinden. Foto Sandra Såger

BYGGNAD B

Exteriört

Det exteriöra utseendet är idag präglad av 1980-talets ombyggnad och restaurering. Det är husets 1700-tals karaktär som lyfts fram.

Tak: Högt sadeltak belagt med enkupigt tegel. Detaljer som vindskivor i svart plåt. Mot Smittens Backe skjuter det ut två takkupor vilka är helt klädda i plåt. I taklutningen mot Smittens Backe finns två skorstenar båda fyrkantiga med utkragning. Den övre skorstenen är delvis putsad, den andra helt plåtbeklädd. I takfallet mot Smittens Backe finns också två takfönster av modellen mindre, på varsin ytterkant av takkuporna. I takfallet mot Södra Kyrkogatan skjuter fyra takkupor upp, också dessa helt beklädda i plåt. Hängrännor och stuprör är i svart plåt.

Bild 21 Fasad mot Smittensbacke, gavel mot gården. Foto Sandra Såger, Bild 22 Fasad mot södra kyrkogatan. Foto Sandra Såger

Fasader: Vit gesims under takfallet på långsidorna, spritputsad fasad i en gul kulör. Kalkstenssockel med synliga kramlor. Sockeln i Smittens Backe följer backens lutning som i trappsteg.

Stomme: Kalksten

Fönstren: Alla fönstren har bågar och karmar i samma röda kulör. I den södra fasaden finns ett triangulärt vindsfönster. I fasaden mot Smittens Backe finns fyra fönster i övre våningen varav det tredje fönstret från vänster är ett blindfönster, som målats på fasaden i samma proportioner och färgsättning som de övriga. I bottenvåningen finns tre fönster symmetriskt med de övre. I platsen för det andra fönstret från vänster finns entrén. Fönstren är spröjsade och har en rektangulär form. I gaveln mot gården finns ett halvmåneformat fönster i övre vindsvåningen, snett under det fönstret finns det ett fönster med halvmåneformad överdel. I bottenvåningen finns ett rektangulärt fönster. Mot Södra Kyrkogatan finns i det i de båda övre våningarna fyra symmetriskt placerade fönster. I bottenvåningen finns det två butikslokaler till den vänstra hör ett större skyltfönster, och till den högra hör två större skyltfönster.

Bild 23 Detalj fönster, Foto Sandra Såger, Bild 24, Detalj butiksdörr, Foto Sandra Såger, Bild 25 Detalj lägenhets entré, Foto Sandra Såger

Entréer: Mot Smittens Backe finns huvudentrén till byggnadens lägenheter. Pardörren som är i samma röda kulör som fönstren går i liv med fasaden. Dörren ramas in med en putsad vit omfattning. Upp till dörren leder en trappa i kalksten i två steg. In mot gården finns en entré i bottenvåningen, entrén är något lägre än marknivå och den nås genom en trappsteg i kalksten till höger. Mot Södra Kyrkogatan finns två butiksentréer. Båda i samma utförande, med den röda kulören som återfinns i de övriga snickerierna, dörrarna har glasöverstycke och ett parti med stående, smal list i understycket. De båda butikslokalerna nås via ett kalkstenstrappsteg. **Övrigt:** Vid lägenhetsentrén finns en porttelefon. Mellan butiksentréerna finns det ett kalkstenstrappsteg intill fasaden, idag utan funktion. Vid entrén till den vänstra butiksloken finns en ytterbelysning av typen ”gårdslucka” snett till höger ovanför dörren. Över den andra butikens skyltfönster och entré finns en röd markis under markisen mellan de två skyltfönstren finns en strålkastare.

Bild 26, Markis över butikslokal, Foto Sandra Såger

Interiört

Trapphus:

Placeringen av trapphuset tros vara original. I husets sydöstra hörn. Trappan sträcker sig i två våningar.

Bild 27, Trapphus bottenvåning, Foto Sandra Såger, Bild 28 Takfönster i trapphusets övre våning, Foto Sandra Såger

Råvind: Vinden är oinredd. Takstolarna är äldre eller ursprungliga och förstärkta eller kompletterade för att räta upp takbördningen. Från vinden nås en inspektionslucka till tak och skorsten. Vinden kommer man till från den andra våningen via en egen trapp. Vinden används idag för förvaring.

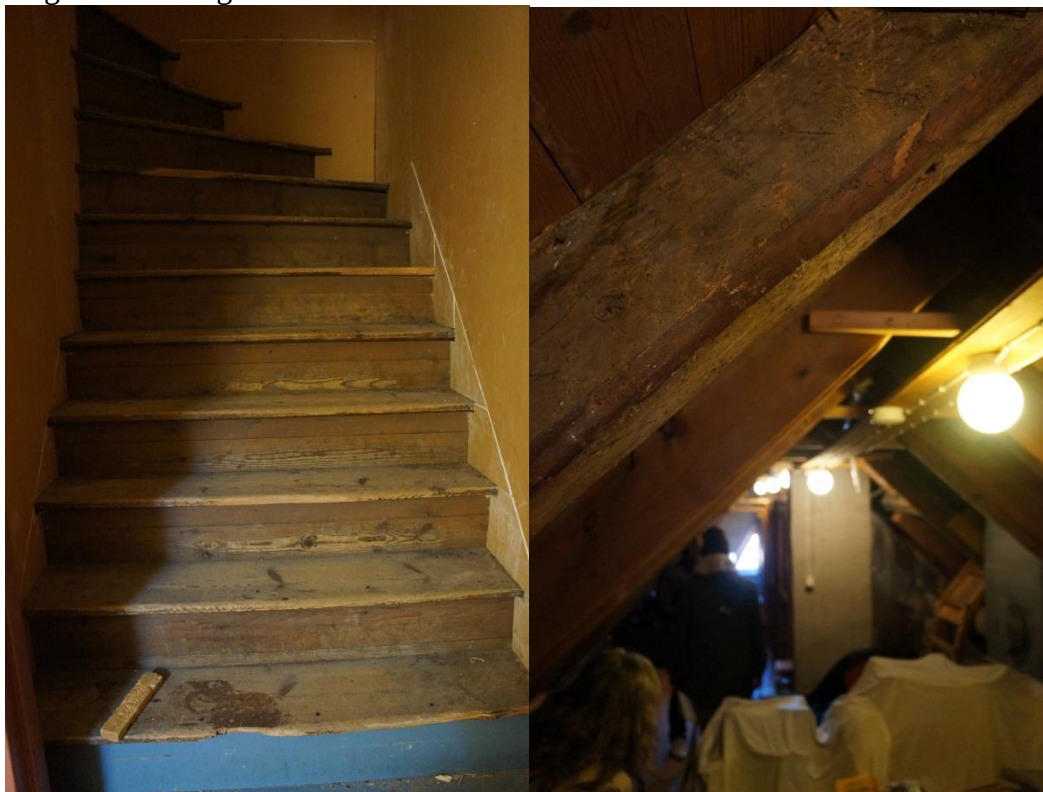

Bild 29 Detalj vindstrapp, Foto Sandra Såger, Bild 30 Detalj bjälke på vind, Foto Sandra Såger

BYGGNAD C

Byggnaden är nybyggd 1987-88. Fasaden mot Södra Kyrkogatan är uppdelad i två delar. Den norra höga fasaden och den södra låga fasaden. Dessa kommer att beskrivas var för sig som norra och södra. Hela byggnadskroppen är förskjuten ut en meter i gatulivet jämfört med byggnad B.

Bild 31 Fasad Norra byggnaden, Foto Sandra Såger, Bild 32, Fasad Södra byggnaden

Bild 33 Huc C från gården, Foto Sandra Såger

Exteriört - Norra byggnaden

Tak: Sadeltak beklätt med enkupigt tegel. Detaljer i röd plåt inklusive hängrännor och stuprör. Stuprören är endast falsade i de nedre delarna. I takfallet mot Södra Kyrkogatan finns fyra takkupor beklädda i plåt med platta tegeltak. Mot gården finns en takkupa till vänster om det utskjutande trapphuset och till höger om trapphuset bryter också en frontespis takfoten. Taket har inte en jämn nivå utan trappas ned i söder. På det södra taket finns ett takfönster samt en skorsten samt ventilationsrör.

Fasad: Vit gesims i puts med förenklad profil, takgesimsen finns ej på husets gavel, spritputsad gul fasad med kalkstenssockel. Sockeln mot gården är i puts och målad i en grå kulör.

Stomme: Sannolikt betong.

Fönstren: Fönstren är inte symmetriskt placerade. Ovanför porten sitter ett runt fönster. Alla är i en grön kulör. Mot gården är fönstren också asymmetriskt placerade.

Entréer: Entrédörren är till största del i glas, trädelarna är i en röd kulör. Gårdsdörren har samma gröna kulör som fönstren i huset.

Exteriör – Södra byggnaden

Tak: Flackt sadeltak med enkupigt tegel. Taket bryts upp i en frontespis med två fönster mot Södra Kyrkogatan, i detta takfall finns också ett takfönster.

Fasad: Röd spritputs, mot gården smälter norra och södra byggnaderna samman, se därför beskrivningen för fasaden i norra byggnaden.

Stomme: Sannolikt betong

Fönstren: I fasaden mot Södra Kyrkogatan är det tre fönster i varje våningsplan. Både karmar och bågar har samma blåa kulör.

BYGGNAD D1

Byggnaden är från 1800-talet och hänger samman interiört med både D2, D3 och E-husen. Under 1980-talets ombyggnad i kvarteret fick ett gemensamt trapphus.

Exteriört

Tak: Sadeltak beklätt med enkupigt tegel, på taket finns två takkupor med platta tegeltak beklädda i röd plåt. Mellan takkuporna mot Södra Kyrkogatan bryter en frontespis ut ur takfallet i. Under taket sticker dekorativa takstolstassar ut ur fasaden.

Fasad: Byggnaden har en ljusgul fasad som är slätputsad. Frontespisen kröns av en enkelt profilerad takgesims i puts som har samma kulör som fasaden. Sockeln ligger i liv med fasaden och är målad i en ljust grå kulör. Hängrännor och stuprör är i svart plåt och stuprören är falsade nere vid gatuplan. Vindskivor är i rödfärgad plåt likt övriga plåtdetaljer.

Stomme: Kalksten.

Fönstren: Alla fönster har en blågrön kulör

Bild 34 Fasad Byggnad D1, Foto, Sandra Såger

i både bågar och karmar. I vindsvåningen är fönstren kvadratiska. I övre våningen är de rektangulära. I bottenvåningen finns tre stora skylt fönster utöver två rektangulära fönster i norr.

Bild 35 Vy mot byggnad D1 inifrån den överbyggda gården, Foto Sandra Såger, Bild 36, Fasaden mot gården, Foto Sandra Såger

Entréer: Mot Södra Kyrkogatan finns en entré till butikslokalen. Entrén är i samma gråblå kulör som byggnadens fönster. Sidostycken med överdelar i klöverplåt. Dörrbladets överdel är i glas och underdelen har stående smal panel likt sidostyckena. Dörren är indragen i fasaden med ett utvändigt steg i kalksten.

Bild 37 Detalj butiksentré. Foto Sandra Såger

BYGGNAD D2

Huset har en medeltida stomme som på slutet av 1800-talet fick sitt gotiska uttryck, dagens utseende kom till under ombyggnaden av kvarteret på 1980-talet.

Exteriört

Tak: Sadeltak med enkupigt tegel, hängrännor och stuprör i svart plåt, stuprören är falsade nertill. Gaveln har en avslutande krönplåt i svart.

Fasader: fasaderna har en vit slätputs på husets långsidor, på fasaden mot Hästgatan finns en takgesims med en enkel profilering som har samma vita kulör som övriga fasaden. Gavelfasaden är rikt ornamenterad med gotiska stilförebilder. Högst upp i gaveln finns ett dekorativt element med ett cirkulärt emblem. Vindsvåningen delas av från övriga fasaden med en horisontell fris. Ovanför fönster och dörröppning finns dekorativa gotiska bågar i fasaden, även mellan öppningarna är det utsmyckningar. Runt om fasaderna löper en sockel i ljusgrått i liv med fasaden, som trappas av efter markens lutning i backen.

Stomme: Kalksten

Fönstren: Alla fönstren har samma röda kulör. I fasaden mot Hästgatan finns två kvadratiske fönster i ovanvåningen. I fasaden mot Södra Kyrkogatan finns ett kvadratisk fönster i ovanvåningen samt två rektangulära fönster med spröjs i första våningen. En liten lucka finns också i källarvåningen mot Hästgatan.

Bild 38 Gavelfasaden, Foto Sandra Såger

Bild 39, Detalj på fönster mot södra kyrkogatan, Foto Sandra Såger

Bild 40, Fasad mot Hästgatan, Foto Sandra Såger, Bild 41, Fasad mot Södra Kyrkogatan, Foto Sandra Såger

Entréer: Huvudentrén i gavelfasaden leder till byggnadens butikslokal. Det är en röd dörr med ett överparti i glas och under parti med listverk, likt butikslokalen i byggnad A. Mot Södra Kyrkogatan finns det en dörr med liggande panel till källarplanet. Husets övre lägenhet nås från den inbyggda gården.

BYGGNAD D3

Exteriört

Tak: Flackt svart plåttak med stuprör och hängränna, också i svart plåt. I takfallet mot gården finns två takfönster. Vindskivor i svart plåt.

Fasader: En ljusgul takgesims, i övrigt en slätputsad fasad i samma ljusgula kulör som gesimsen. Bemålad ljusgrå sockel i liv med fasaden. Fasaden mot gården är inbyggd mot trapphuset som tillkom på 1980-talet.

Fönstren: Fasadens fönster är oregelbundet placerade i fasaden, något inskjutna, i en blågrå kulör, fönstren är i olika storlek. I gaveln mot söder finns ett vindsfönster i en vit kulör.

Bild 42, Fasad mot Hästgatan Byggnad D3, Foto Sandra Såger

BYGGNAD E

Exteriör

Tak: Sadeltak med enkupiga tegelpannor. Taket är valmat i nordöstlig riktning. I sydvästlig riktning är sadeltaket avslutat med vindskivor i svart plåt. I taket mot Hästgatan skjuter det ut två takkupa. Dessa har sadeltak men samma tegelbeklädning, i övrigt är kuporna klädda i plåt. Det finns två mindre takfönster av modernt snitt i takfallet mot Hästgatan. Ett till vänster om varje takkupa. Mot gården finns det en frontespis i tre fönsters bredd, till vänster om denna finns också ett mindre takfönster. På taket finns det två skorstenar, beklädda i svart plåt med utkragad profilering i toppen. Det finns också två stycken mindre ventilationsrör som kommer upp ur taket.

Bild 43 Fasad byggnad E, Foto Sandra Såger

Fasaden: Under takfoten finner vi en profilerad takgesims förmodligen i plåt som bemålats med en vit kulör. Fasaden är slätputsad i en "aprikosfärgad" kulör. Längs nedre delen av fasaden som går ut emot gatan finns en slätputsad sockel som är bemålad i en grå kulör, möjligtvis med en silikatfärg. Sockeln är jämn längs hela fasaden, vilket resulterar i att den i Smittens Backe blir uppemot två meter hög. In mot gården är sockeln målad i en jämn nivå direkt på fasaden i samma kulör som övrig sockel.

Bild 44 Fasad mot gården, Foto Sandra Såger, Bild 45, Källarentré mot gården, Foto Sandra Såger

Stomme: Bulkonstruktion samt kalksten.

Fönstren: Mot gatan finns det i fasaden sju fönster i övervåningen och sex i bottenvåningen. Mot gården finns i övre våningen sex fönster plus en balkongdörr med samma utformning, och i bottenvåningen åtta fönster. De övre fönstren är rektangulära med spröjs upptill. Nedre våningen har kvadratiska tvåluftsfönster utan spröjs. Takkupornas fönster mot Hästgatan är spröjsade så varje fönster får fyra små rutor. Fönstren i frontespisen är avdelade med två spröjs. Bottenvåningens fönster är kvadratiska, tillika takkupornas. Övervåningens, tillika frontespisens fönster är rektangulära. Gångjärnen på den övre våningen är av äldre typ, med en ekollonsknopp. I bottenvåningen är gångjärnen av modernare slät typ. Alla fönstren är i samma mörkt blå/gröna kulör.

Dörrar: Mot Hästgatan ligger byggnadens huvudentré. En trappa i kalksten med tre steg leder upp till en pardörr där det övre partiet är i glas. Till entrén finns också ett smidesjärnsräcke till vänster. In mot gården finns det ytterligare en

Bild 46, byggnadens huvudentré mot hästgatan, Foto Sandra Såger

dörr, den leder in till källaren. Båda dörrarna har samma kulör som fönstren. Det finns också två luckor i källarvåningen.

Övrigt: Emot fasaden står två cykelställ, två elskåp och en blomplanteringslåda. Till vänster om den befintliga trappen finns det spår efter ett äldre trappsteg. Mot fasaden på gården finns det en mindre plantering. Emot gården finns också en balkong i smidesjärn och med golv av trä från övre våningen.

Interiört

Rummen med målningarna.

De ursprungliga målningarna finns kvar husets trädel som är ifrån 1600-talet. Målningarna har till viss del rekonstruerats. I kammaren finns även ålderdomliga tak och golvbjälkar kvar. I salen finns det endast målningar i ytterväggen kvar.

Till dessa båda rum finns gamla dörrar kvar. Dessa skulle kunna härledas till 1700-talet.

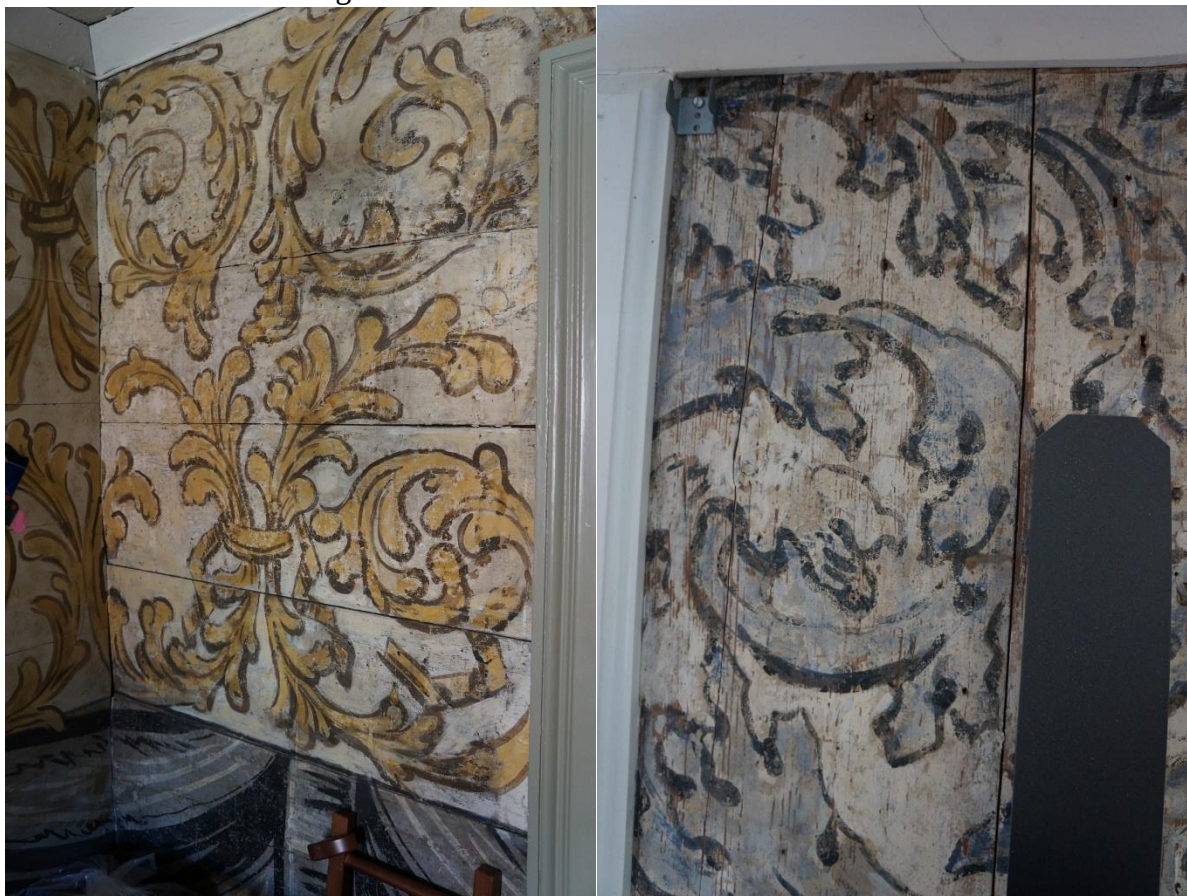

Bild 47, väggmålning från kammaren, Foto Sandra Såger, Bild 48, detaljbild av målningen från salen, Foto Sandra Såger

GÅRDEN

Gården ligger mellan byggnad B, C, E och Smittens Backe. Mot Smittens Backe skärmas gården av med en stenmur som krönts med tegelpannor i en rad. I muren finns det två portar, där den övre porten har två portblad, och den nedre ett. Båda portarna har samma ljus gröna kulör.

Gården ligger i en naturlig lutning som jämnats till med hjälp av två nivåer som avdelats med en mur. Emot Byggnad E finns en liten plantering i den annars stenbelagda övre nivån av gården. Den nedre nivån har stenlagda gångar till gårdsentréer i byggnad C och B samt till gårdshuset som ligger längs muren i den nedre nivån, annars är den nedre nivån gräsbevuxen. En trappa i kalksten förbinder de två nivåerna intill gårdshuset. Vid sidan av trappan i den nedre nivån finns en liten damm byggd med kalksten. Bredvid den finns en stenbänk och ett litet träd. På muren som avgränsar gården finns en kalkstensskulptur föreställande en kanin.

Bild 49 Gårdshuset, Foto Sandra Såger

Bild 50 Övre porten samt del av muren. Foto Sandra Såger, Bild 51, Del av muren och dammen, Foto Sandra Såger

Bild 52, Kaninsulptur, Foto Sandra Såger, Bild 53, Vy över den nedre nivån mot byggnad B, Foto Sandra Såger

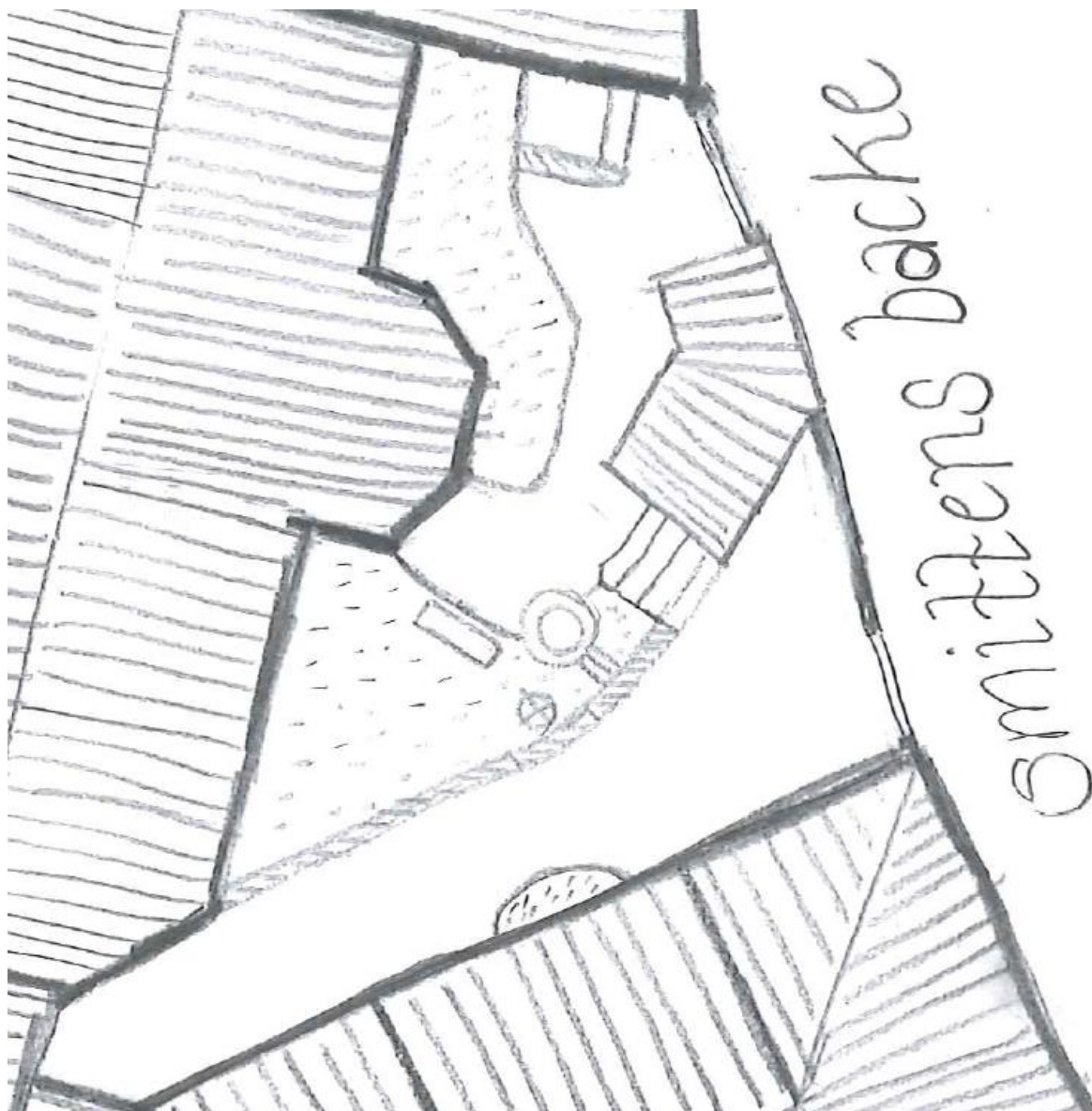

Bild 54 Planskiss, ej skalenlig, Sandra Såger

Kulturhistorisk värdering

Nyckelbegrepp: Byggnadshistoriskt, Miljöskapande, Kontinuitet, Pedagogiskt värde, Autenticitet.

Kvarteret visar på en kontinuitet i bebyggelsen från medeltiden fram till modern tid, det är ett pedagogiskt exempel på hur bebyggelsen organiskt kan växa fram. Mitt i en stadskärna i ett överblickbart kvarter. Kvarterets koncentration av bebyggelse är också väldigt säregen.

Byggnad A med sin medeltida välbevarade stomme, volym och detaljer har hög autenticitet och har stora byggnadshistoriska värden.⁴⁴

Byggnad B präglas till stor del av 1800-talets renoveringar och ombyggnationer men håller ändå sin 1700-talsprägel i och med byggnadens volym det finns en lång kontinuitet i byggnaden från medeltid fram till 1800-talet som visar på kulturhistoriska och byggnadshistoriska värden samt byggnaden är också starkt miljöskapande i stadsbilden.⁴⁵

Byggnad E är i sitt slag ett ovanligt inslag i Visby innerstads bebyggelse, till sin volym och i byggnadssättet, De interiöra miljöerna med målningar från 1600-talet och tapeter från 1700-talet är utav höga kulturhistorisk värden.

Byggnad D3 miljöskapande värden.

Byggnad D2 har med sitt medeltida murverk samt fasad i 1800-tals utformning stora kultur och byggnadshistoriska värden.⁴⁶

Byggnad D1 miljöskapande värden, kontinuitetsvärde en del av fastighetens bebyggelse miljö.

Källor/Referenser

BJ- konsult AB, Dokumentation och inventering 1984, 1984

BM-förklaring, Dnr 392-1228-87

BM-förklaring, Dnr 221-3210-95

BM-förklaring, Dnr 221-3224-95

Hansson, Joakim, Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1, Läns museet på Gotland, 2002

Jyllnor, Per, En byggnadshistorisk inventering av kv Triangeln 1 och 2 i Visby, särtryck ur Gotländsk arkiv 1986

Region Gotland, Historiska Kartor

⁴⁴ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

⁴⁵ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 204

⁴⁶ Joakim Hansson, *Visby innerstad – en bebyggelseinventering del 1*, Läns museet på Gotland, 2002, s. 206

Bilaga 1 - Byggnadsminnesförklaringar

Byggnadsminnesförklaring Triangeln 1 A-huset, Triangeln 2 interiörer i E-huset

LÄNSSTYRELSEN
GOTLANDS LÄN

BESLUT

1987-12-07

11.392-1228-87

L 880
1 (3) 2879

Kopia

RAA

Gotlands Fornsal

Byggnadsnämnden

Kulturnämnden

Inskrivningsmyndigheten

Länsantikvarien

Akten

Byggnadsminnesförklaring av det medeltida huset i Triangeln 1, det s k "A-huset" och 2 rum i botten-våningen med väggmålningar i det s k "E-huset" i Triangeln 2 i Visby, (Hästgatan 15), Gotlands kommun.

Byggnadsminnesförklaringen skall gälla hela det nordligaste medeltida huset, s k "A-huset", i Triangeln 1 och avse byggnadens exteriör och interiör. Byggnadsminnesförklaringen skall också gälla det s k "E-huset" i Triangeln 2 och avse de 2 rummen med väggmålningar, se bifogade karta.

A-huset i Triangeln 1 är ett medeltida encelligt magasinshus bevarat i full höjd. Det har en envånings källare med stickkupaigt tunnvalv och ett spetsbågigt tunnvalv i 2 våningar med genomgående bjälkar i den övre delen av valvet. Till källaren finns en välbevarad nedgång från Södra Kyrkogatan och på samma sida en loftgång på andra våningen. Det branta taket är täckt med gammalt enkupaigt tegel och en vindflöjel av äldre modell pryder norra gavelspetsen, där gavelfältets övre del är i korsvirke. Huset innehåller källare, affärslokal och en lägenhet i 2 våningar, som har en bevarad bulvågg från ombyggnaden vid 1600-talets mitt i nedre våningen. Målade blomsterslingor på takbjälkar är av okänd ålder.

E-huset på Hästgatan 15 i Triangeln 2 är ett 2 vånings reveterat bulhus från 1700-talet med delar från 1600-talet, ombyggt 1897. De 2 ifrågavarande rummen i bottenvåningen är dekorerade med välbevarade akantusmålningar på bulplankorna och är sannolikt utförda av Johan Barscht vid 1600-talets mitt eller något senare av dennes son.

Eftersom A-huset i Triangeln 1 samt de 2 rummen med väggmålningar i E-huset i Triangeln 2 bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och med hänsyn därtill är att anse som synnerligen märklig, förklarar länsstyrelsen med stöd av 1 § lagen om byggnads-

minnen (SFS 1960:690; 1976:440) dessa för byggnadsminnen.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

- 1 A-huset i Triangeln 1 får inte rivas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
- 2 I A-husets inre får inte göras ingrepp i eller ändring av bärande konstruktioner, rumsindelning och ytskikt på väggar, tak och bjälklag.
- 3 I E-husets 2 rum med väggmålningar får inte göras ingrepp i, ändringar eller övertäckning av rummens väggmålningar eller övrig ytbehandling, bulplan-korna och väggarnas bärande element och övriga snickerier.
- 4 Byggnaderna skall underhållas så de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Länsantikvarien lämnar råd och anvisningar om vård och underhåll.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter anses nödvändig för att byggnaderna skall vara till nytta, eller om sådan ändring annars kan anses befogad, av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 § byggnadsminneslagen meddela tillstånd härtill.

Enligt 14 § tredje stycket samma lag gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

./. Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten, se bilaga formulär B.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet har deltagit landshövdingens ställföreträdare, länsrådet Jan Björklund, jämte ledamöterna Henning Bogren, Eric Carlsson, Torsten Frölich, Torsten Gustafsson, Fred Henningson, Bertil Jakobson, Jan Lundgren, Per-Axel Nilsson, Lennart Petersson, Ulla Pettersson, Yngve Pettersson, Lennart Swegler och Bertil Wiberg.

I den slutliga handläggningen har även deltagit läns-

BESLUT

3

1987-12-07

11.392-1228-87

arkitekten Peter Ringborg, tf förste länsassessorn
Margareta Warholm och länsantikvarien Marita Jonsson,
föredragande.

Jan Björklund
Jan Björklund

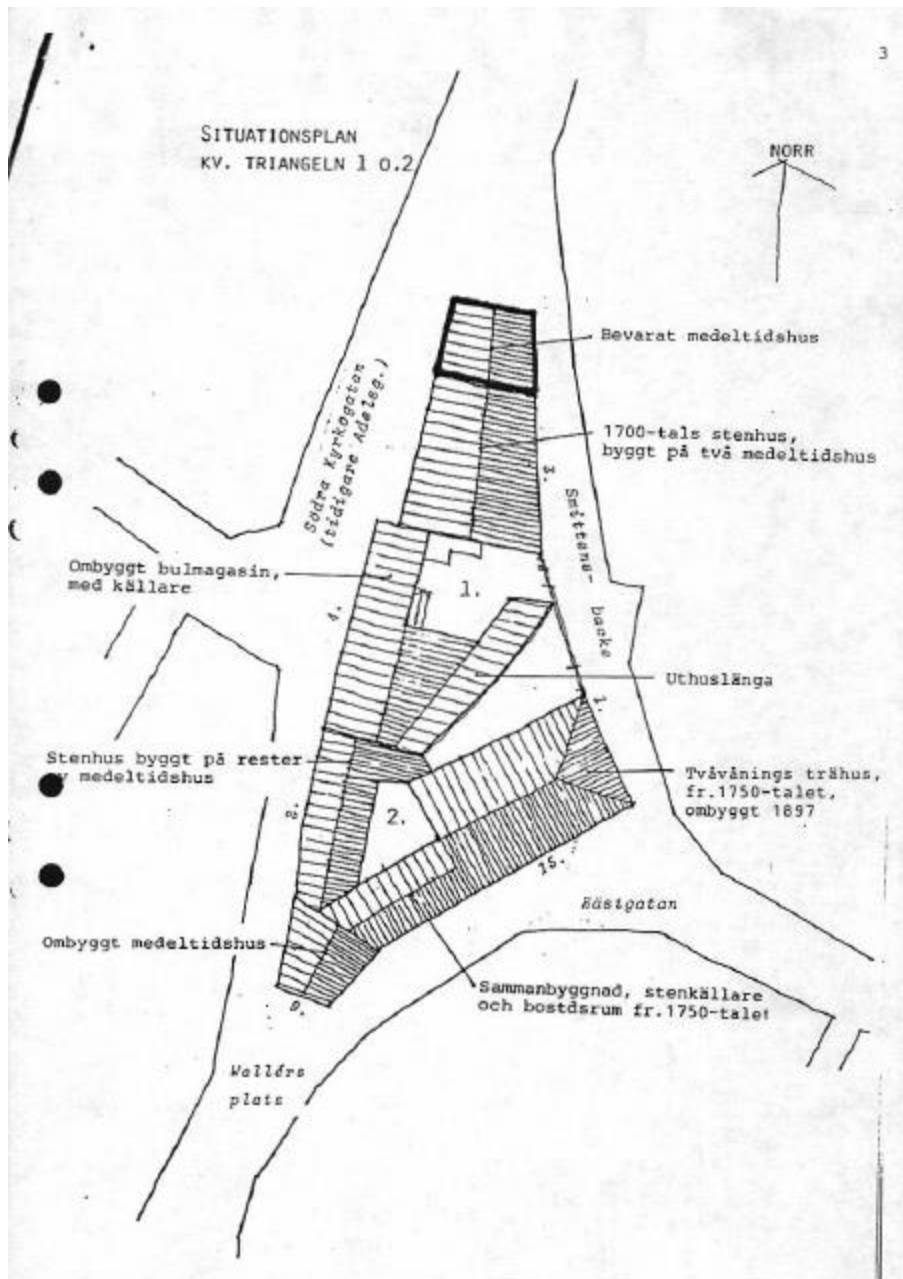
Marita Jonsson
Marita Jonsson

en byggnadshistorisk inventering av
kv. Triangeln 1 och 2,

3 kv. Klistersten nr 41 och 42

Gotlands Fornsal i nov. 1984.

Byggnadsminnesförklaring Triangeln 1, B-huset

Länsstyrelsen
Gotlands län

Livsmiljöenheten/kultur

BESLUT

1

12.06.1996

221-3210-95

Kopia
Enligt förteckning
sidan 3

Riksbyggens bostadsrättsförening
Visbyhus 24

Att: Rune Fahlström
Stenkumlaväg 7
621 46 VISBY

Länsstyrelsen i Gotlands län

96-07-18

Överklagande har ej skett
i den föreskrivna tiden.

Eva Jacobsson
Eva Jacobsson
Registrator

Byggnadsminnesförklaring (BM) av byggnad B på fast-
igheten Triangeln i belägen i korsningen mellan
Smittens Backe och Södra Kyrkogatan i Visby

BESLUT

Visby innerstad har bevarat egenarten hos gången tids
byggnadsskick i en utsträckning som är att anse som
synnerligen märklig. Fastigheten Triangeln 1 ingår
som en värdefull del i denna bebyggelsemiljö.

På fastigheten har sedan 1987 (länsstyrelsens beslut
11.392-1228-87) funnits skyddsföreskrifter för bygg-
nad A enligt lagen om byggnadsminnen. Länsstyrelsen
anser nu det vara aktuellt att förstärka lagskyddet
för fastighetens bebyggelse och har därför tagit in-
itiativ till denna byggnadsminnesförklaring.

Rubricerad byggnads kulturhistoriska värde utgörs av
de i byggnaden ingående medeltida murarna samt i den
välbevarade exteriören av den byggnad som restes vid
mitten av 1700-talet på den medeltida grunden.
Tillsammans med byggnaderna i kvarterets andra fast-
ighet (Triangeln 2) framstår Triangeln 1 också som
ett exempel av bebyggelse innehållande skiftande tid-
ers byggnadssätt i en ovanligt koncentrerad miljö.
Kvarteret Triangelns bebyggelse visar kontinuiteten i
brukandet från medeltid fram till slutet av 1900-
talet.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1§ första
stycket lag (1988:950) om kulturminnen mm byggnad B
på denna fastighet för byggnadsminne (BM).
BM-förklaringen av ovan angivna fastighet skall om-
fatta byggnaden enligt bifogade karta.
Omfattningen av de i byggnaden ingående medeltida
murarna framgår av bifogade ritning.

BYGGNADSBESKRIVNING

B-huset är ett tvåvånings bostadshus uppfört kring mitten av 1700-talet på medeltida grund. Byggnaden har en låg kalkstenssockel, gul spritputs med röda snickerier, vit takgesims och sadeltak med enkupigt tegel. Ett blindfönster finns uppmålat på den östra fasaden.

I trapphuset med ingång från Smittens backe finns den på 1700-talet uppförda trappan bevarad. Byggnaden genomgick en omfattande renovering och modernisering 1988.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2§ samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Ovan angiven byggnad får inte rivas eller till sitt yttre byggas om eller till. Inga förändringar får heller ske vad gäller medeltida murverk, stomme och takstol, tak- och fasadmaterial eller övrig exteriör utformning.
2. Byggnaden skall underhållas så den inte förfaller. Vid underhålls- och reparationsarbeten får endast traditionella och till byggnaden anpassade material och metoder användas. Utförandet skall ske på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Eventuell uppsättning av anordningar som antenner, räcken, skärmtak, markiser, skyltar, lampor mm skall utföras i samråd med länsstyrelsen.

FRAMTIDA ÅTGÄRDER

Före underhåll eller restaurering skall kontakt tas med länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Råd om åtgärder ges av länsstyrelsen.

Till beslutet bifogas länsstyrelsens förslag till riktlinjer för framtida upprustningsarbeten.

Även för BM prövas bygglovpliktiga åtgärder på sedvanligt sätt i kommunens byggnadsnämnd. Stadsarkitektkontoret bör kontaktas i osäkra fall.

Länsstyrelsen
Gotlands län

BESLUT

3

Livsmiljöenheten/kultur

12.06.1996

221-3210-95

EV ÄNDRING AV BM

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot de meddelade skyddsföreskrifterna anses nödvändig av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ lag om kulturminnen mm meddela tillstånd härtill.

EV ÖVERKLAGANDE AV BESLUTET

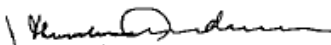
Detta beslut kan överklagas hos länsrätten, se bilaga. Beslutet skall enligt 3 kap 1§ lag om kulturminnen mm tillämpas utan hinder av att ev talan förs mot beslutet.

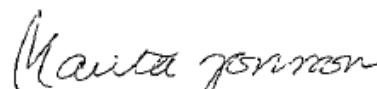
BESLUTANDE MM

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Thorsten Andersson.

Föredragande har varit länsantikvarie Marita Jonsson.

I den slutliga handläggningen har även deltagit förste länsassessorn Nils Strehlenert.

Thorsten Andersson

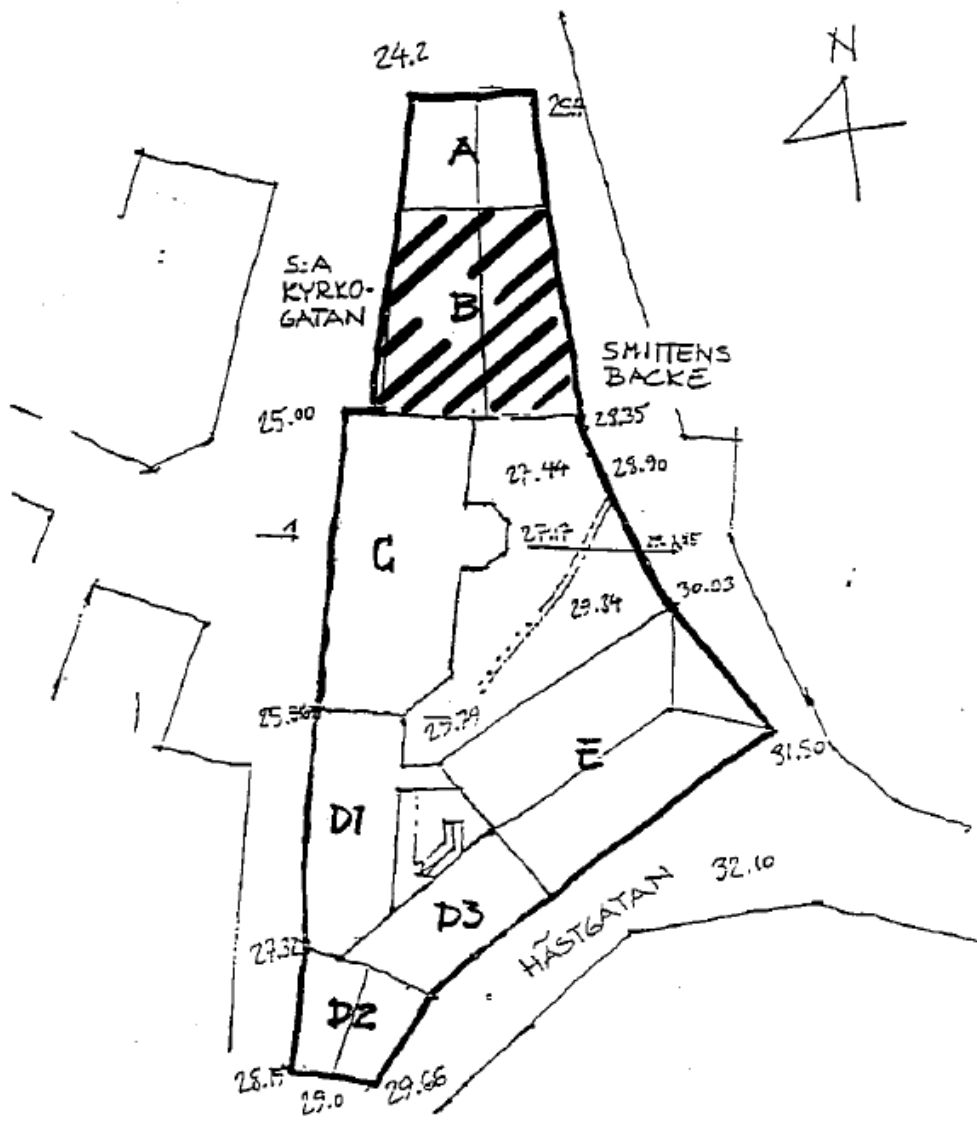

Marita Jonsson

Kopia

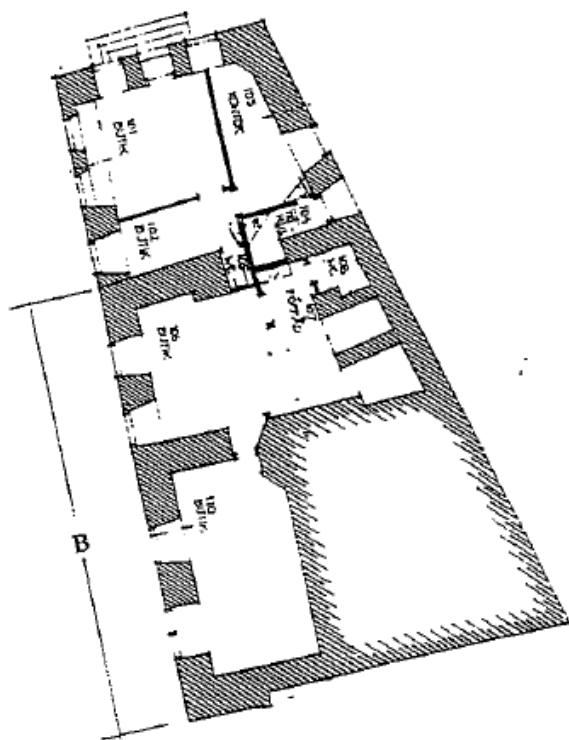
RAÄ
Byggnadsnämnden
Gotlands Fornsal
Kultur- och fritidsnämnden

Kopia av lagakraftvunnet beslut

RAÄ
Lantmäterimyndigheten
Gotlands Fornsal
Byggnadsnämnden
Planenheten
Länsantikvarien

Triangeln 1

Medeltida murar B (och A) bottenvåningen

Triangeln 1

Byggnadsminnesförklaring Triangeln 2, D1-huset, D2-huset och E-huset

Länssstyrelsen
Gotlands län

Livsmiljöenheten/kultur

BESLUT

1

12.06.1996

221-3224-95

Kopia
Enligt förteckning
sidan 4

Riksbyggens bostadsrättsförening
Visbyhus 24

Att: Rune Pahlström
Stenkumlaväg 7
621 46 VISBY

Byggnadsminnesförklaring (BM) av byggnaderna D1, 2
och E på fastigheten Triangeln 2 belägen i korsningen
mellan Hästgatan och Södra Kyrkogatan i Visby

Länssstyrelsen i Gotlands län

96 -07- 1 8

Överklagande har ej skett
inom föreskriven tid.

Eva Jacobsson
Eva Jacobsson
Registrator

BESLUT

Visby innerstad har bevarat egenarten hos gången tids
byggnadsskick och är att anse som synnerligen märk-
lig. Fastigheten Triangeln 1 ingår som en värdefull
del av denna bebyggelsemiljö.

På fastigheten har sedan 1987 (länssstyrelsens beslut
11.392-1228-87) funnits skyddsföreskrifter interiört
för byggnad E enligt lagen om byggnadsminnen.
Länssstyrelsen anser nu det vara aktuellt med ett för-
stärkt lagskydd för fastighetens bebyggelse och har
därför tagit initiativ till denna byggnadsminnes-
förklaring.

Rubricerade byggnaders kulturhistoriska värde utgörs
dels av resterande medeltida murar dels av de skift-
ande formspråk byggnaderna erhållit vid ombyggnader i
olika tider.

Idag synliga förändringar har gjorts under 17- och
1800-tal. Tillsammans med övrig bebyggelse i kvarte-
ret Triangeln, med byggnader representerande 5 sek-
lers olika byggnadstradition, utgör fastighetens
bebyggelse ett intressant exempel på långvarigt kon-
tinuerligt brukande i en ovanligt koncentrerad be-
byggelsemiljö.

Länssstyrelsen anser nu att fastigheten skall ges ett
utökat skydd och förklarar med stöd av 3 kap 1§ för-
sta stycket lag (1988:950) om kulturminnen mm bygg-
naderna D1, D2 och E, enligt bifogade karta, som
byggnadsminne (BM). Omfattningen av de i byggnaderna
ingående medeltida murarna framgår av bifogad rit-
ning.

BYGGNADSBESKRIVNING

D-1 huset är ett stenhus av okänd ålder uppfört på medeltida grund. Kraftigt ombyggt år 1988.

D-2 huset har ursprungligen varit ett encelligt medeltida stenhus med ett okänt antal våningar. Det är ombyggt 1877 och 1890 då det nuvarande nygotiska stiluttrycket i fasaden ut mot Wallers plats tillkommit. Byggnaden har en vitkalkad kalkputs och sadeltak med enkupigt tegel.

E-huset är ett tvåvånings reveterat bulhus från 1700-talet med i byggnaden ingående rester från ett äldre hus. Kvarvarande målningar från detta äldre hus ingår i den tidigare genomförda byggnadsminnesförklaringen.

Byggnaden har grå cementsockel, järnvitriolavfärgad fasad och vit plåtklädd takgesims. Taket som är belagt med enkupigt tegel är valmat åt öster och har ett flertal takkupor klädda i svart plåt.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2§ samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. I byggnader D1 och D2 får inga ingrepp ske i de medeltida murarna (utsträckningen av de medeltida murarna framgår av bifogad ritning).
 2. I byggnader D2 och E får inga förändringar ske vad gäller tak och fasadmaterial eller övrig exteriör utformning.
 3. Byggnaderna skall underhållas så den inte förfaller. Vid underhålls- och reparationsarbeten får endast traditionella och till byggnaderna anpassade material och metoder användas. Utförandet skall ske på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
 4. Eventuell uppsättning av anordningar som antenner, räcken, skärmtak, markiser, skyltar, lampor mm skall utföras i samråd med länsstyrelsen.
-

FRAMTIDA ÅTGÄRDER

Före underhåll eller restaurering skall kontakt tas med länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Råd om åtgärder ges av länsstyrelsen.

Till beslutet bifogas länsstyrelsens förslag till riktlinjer för framtida upprustningsarbeten.

Även för BM prövas bygglovpliktiga åtgärder på sedvanligt sätt i kommunens byggnadsnämnd. Stadsarkitektkontoret bör kontaktas i osäkra fall.

EV ÄNDRING AV BM

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot de meddelade skyddsföreskrifterna anses nödvändig av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ lag om kulturminnen mm meddela tillstånd härtill.

EV ÖVERKLAGANDE AV BESLUTET

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten, se bilaga. Beslutet skall enligt 3 kap 1§ lag om kulturminnen mm tillämpas utan hinder av att ev talan förs mot beslutet.

BESLUTANDE MM

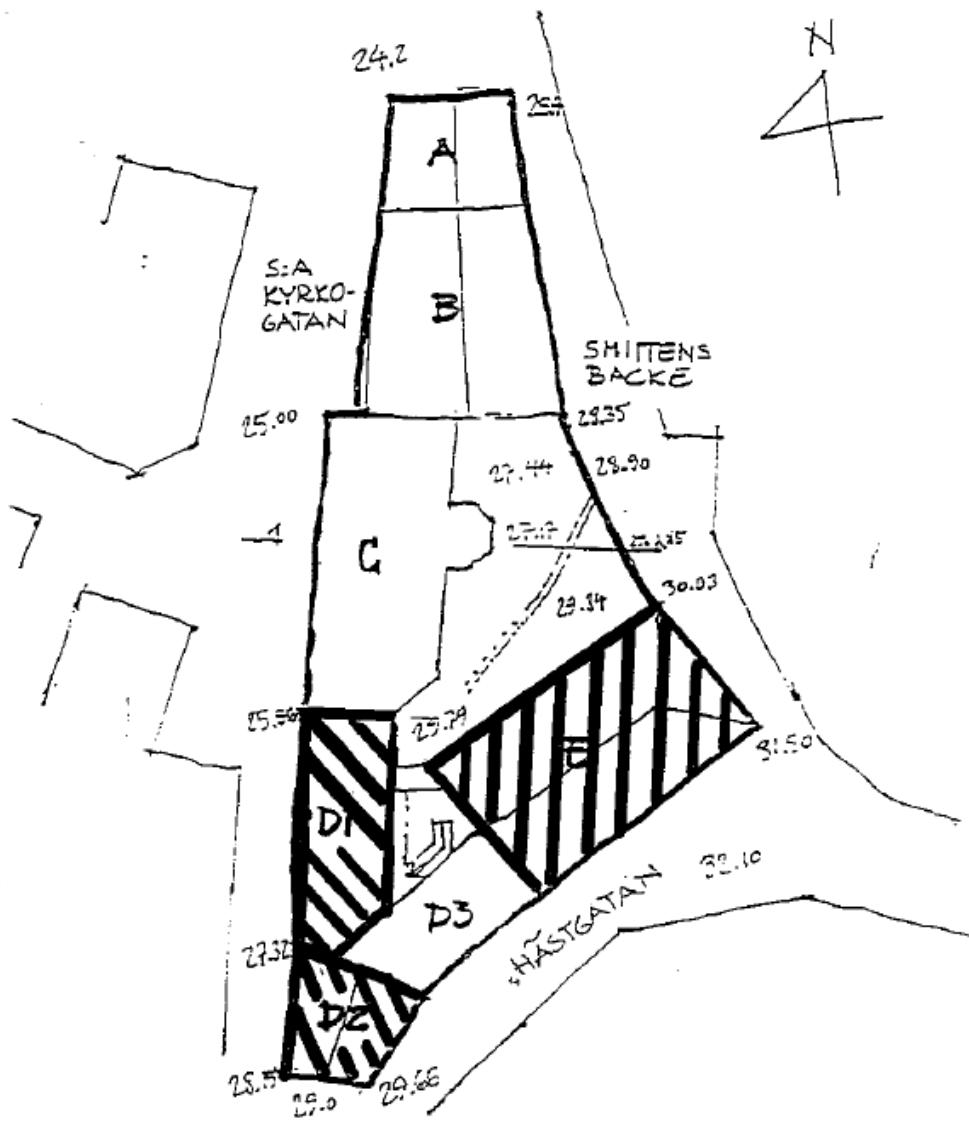
Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Thorsten Andersson.

Föredragande har varit länsantikvarie Marita Jonsson.

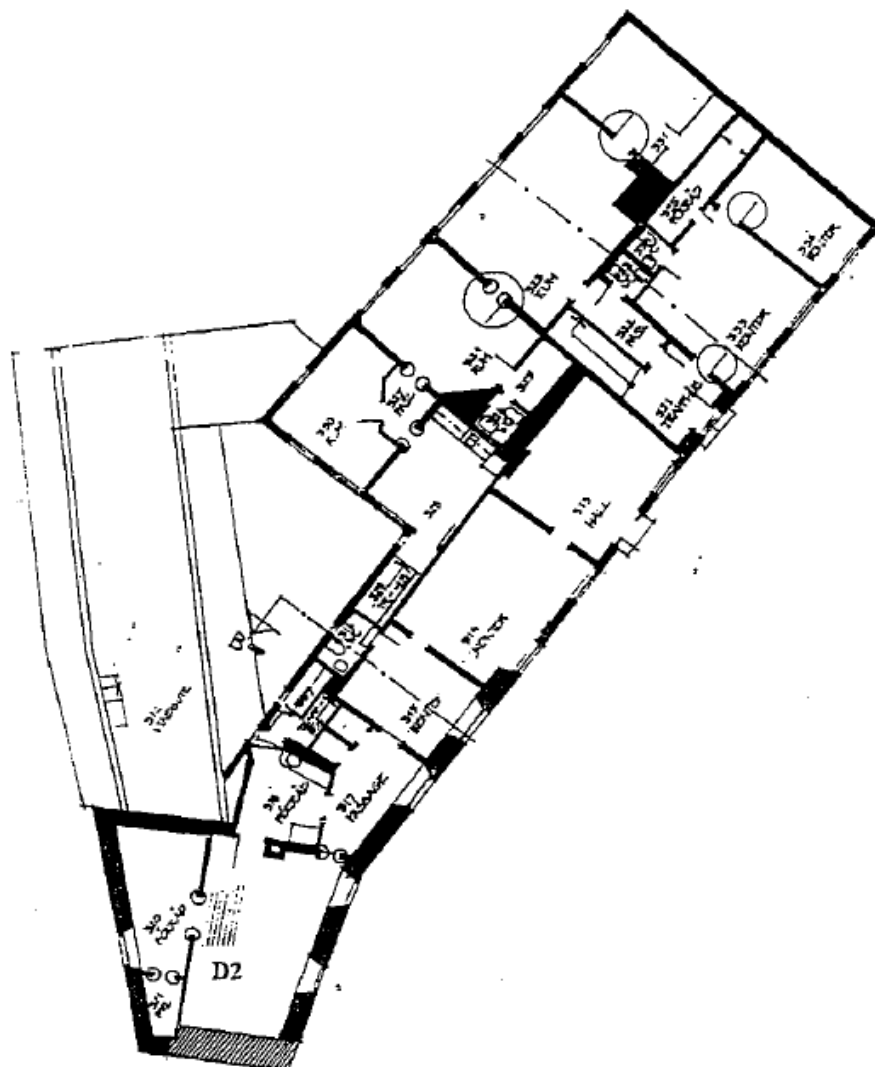
I den slutliga handläggningen har även deltagit förste länsassessorn Nils Strehlenert.

Thorsten Andersson

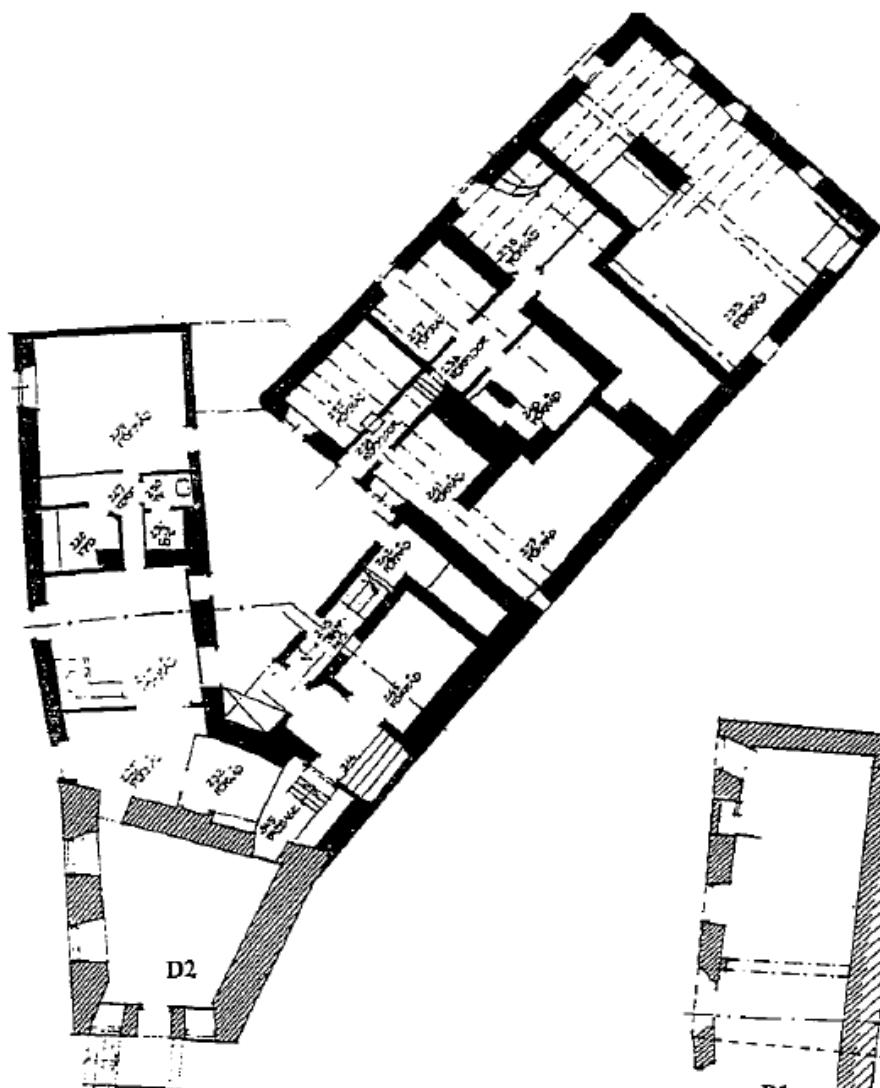

Marita Jonsson

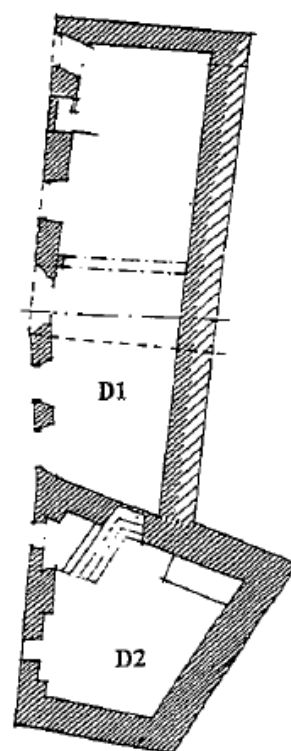
Triangeln 2
RM. 1004

Medeltida murar D2 plan 2

Medeltida murar D2 plan 1 (bottenvåningen)

Medeltida murar D1 och D2 Källarplan